

แผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

Green Map for Sustainable Management of Community Tourism Resources

สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์¹ สมใจ ปงหาญ²

มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ² และกาญจนา ปงหาญ²

Savichaya Supa-udomlerk Trirat¹, Somjai Ponghan², Minkoun Dangsuwan²,
and Kanjana Ponghan²

¹คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

²สำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและ โครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจ 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) และ 3) ขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรเป้าหมายคือ สมาชิกในชุมชนทั้งเยาวชน ผู้เฒ่าในชุมชน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกชุมชน โดยทั่วไป และกลุ่มเยาวชน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 41.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 21.87 อายุสูงสุดคือ 87 ปี และต่ำที่สุดคือ 9 ปี มีรายได้สูงสุดเท่ากับ 600,000 บาท/ปี และต่ำสุดเท่ากับ 18,000 บาท/ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85,307.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 100,439.63 ซึ่งส่วนมากมีรายได้ต่อปีน้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชนในหลายสถานะภาพ เช่น เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น, กลุ่มเวรไฟหมู่บ้าน, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน, สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน, ประธาน/กรรมการชมรมท่องเที่ยว, ประธาน/สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน, ประธานผู้นำการใช้น้ำ, ประธานกลุ่มแม่บ้านและประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนนั้น การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ

“ปานกลาง” ซึ่งพบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสมาชิกชุมชน โดยทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับ “น้อย”

ด้านการจัดทำแผนที่และทุนของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนทั่วไปและกลุ่มเยาวชน เริ่มตั้งแต่การวาดภาพชุมชนเพื่อการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้สามารถเข้าใจร่วมกัน และการระดมสมองร่วมกันค้นหาทุนชุมชน วิธีการใช้สัญลักษณ์ที่ทำให้สามารถเป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก และการร่วมสำรวจพิกัดโดยใช้ GPS และถ่ายโอนพิกัด GPS เข้าสู่ระบบสารสนเทศผ่าน Google Map และการนำแผนที่ไปเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) www.greenmap.org 2) www.wordpress.com และ 3) ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (ศจพช.) ช่องทางเหล่านี้ทำให้สามารถใช้แผนที่นำทางนี้ผ่านอุปกรณ์ เช่น GPS นำทาง โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือ แท็บเล็ต (Tablet) ซึ่งช่วยส่งเสริมช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนท่องเที่ยว จากการวัดผลความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (จากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 เป็น 10.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.003) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 อีกทั้งยังส่งผลต่อความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักอยู่ในระดับ “มาก” (3.69) ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน สมาชิกชุมชนหรือผู้นำชุมชน

ส่วนด้านการท่องเที่ยวสีเขียวนั้น เมื่อชุมชนได้ประเมินตนเองตามแบบการประเมินตนเองจากแนวคิด 7 Greens โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พบว่า ไม่ว่าจะในฐานะที่เป็นชุมชนท่องเที่ยว หรือในฐานะมัคคุเทศก์ ชุมชนได้มีการปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหัวใจสีเขียว 2) ด้านกิจกรรมสีเขียว 3) ด้านชุมชนสีเขียว และ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพียงแต่บางรายยังขาดการปฏิบัติในบางประเด็น ส่วนการทดสอบความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยจาก 5.16 เป็น 10.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 และชุมชนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวสีเขียวในระดับมาก (3.61) ทั้งในด้าน ความรู้ ประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านทักษะการปฏิบัติ

ชุมชนยังได้สะท้อนถึงบทเรียนที่ได้รับจากการเรียนรู้ร่วมกันว่า ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนและเยาวชน และสร้างโอกาสค้นหาจัดการข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ เกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างฐานข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า

มากยิ่งขึ้น เกิดทักษะและประสบการณ์ในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัย และยังเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชมรมท่องเที่ยว

คำสำคัญ: แผนที่สีเขียว, การท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวสีเขียว, การจัดการทรัพยากร, การมีส่วนร่วม

Abstract

The research aims to: 1) collect community data including knowledge capital, social and cultural capital, Natural capital, Physical capital and infrastructure, and economic capital, 2) improve community's participation in land use planning by using Green Map, and 3) expand the marketing channel for community-based tourism. The methodology of qualitative research and participatory action research (Participatory Action Research: PAR) were used in this study. The area study was in Sansai District, Chiang Mai province and target group were community's leader community's members and youth.

The results shown that most participants were male at the mean age of 41.72, standard deviation is equal to 21.87 the range of age from 9 to 87 years old. The range of income is 18,000 to 600,000 Baht/year at the average of 85,307.03; standard deviation is equal to 100,439.63. The participants are members of various groups such as local guide, volunteers, housewife's groups, chairman/member of the tourism club, and water's leader.

The results shown that the level of community's participation are "moderately" in decision making, action, benefits received, and monitoring and assessing on the resources of the community except for the youth which was found "minority".

In terms of creating a Green Map, the study was found that participants learned together. Community's map was drawn as a communication tools for common understanding and to show community's land use. Brainstorming occurred together with the youth and they even shared their ideas about community's resources which are very diverse and useful. Beyond that is the knowledge of how to use the symbols that could make people around the world understand as a common language. After that, we surveyed by using GPS navigator and transferred GPS coordinates into Google Map as communication's channels for tourism such as; 1) www.greenmap.org, 2) www.wordpress.com, and 3) <http://dmcdc.rmutl.ac.th> (Data Management for Research and Community Potential Development Center : DMDC). These channels enable

navigation devices such as GPS navigators, mobile phones (Smartphone) or Tablets which are very helpful for traveling. Increased knowledge of the participants about Green Map was found (From a mean of 16.5 to 10.56), with 0.003 level of significance at the 0.05 confidence level. The knowledge also affects the awareness of the importance of natural resources, environment and culture, which found that the level of participant's awareness were "High".

Community self-assessment based on self-assessment of the 7 Greens by the Tourism Authority of Thailand (TAT) was found that communities are observed in all 4 areas: 1) the green heart, 2) Green activity, 3) the green community, and 4) environmental responsibility, but some participants still lack of some practices. The knowledge about green tourism test was found increased (From a mean of 5.16 to 10.56), with 0.000 level of significance at the 0.05 confidence level. Participants also had positive attitude towards the Green Tourism in terms of knowledge, experience exchanging, and skills of practicing.

The community also reflects lessons learned from working together which resulted in a partnership between the community's leaders, community members and youth. Opportunities to manage their information systematically was found such as; knowledge and wisdom of the community. They earned skills and experiences in applying communication as a tool in promoting their green community. The community was proud to be a part of a useful database which will also make other people become knowledgeable about the natural resources around them

Keyword: Green Map, Community Based-Tourism, Green Tourism, Resources Management, Participation